

foto Nico Laros

De Waddenunit: Inspectie en nog veel meer

foto Nico Laros

Deel van de bemanning van de Harder: Freek Jan de Wal en Klaas Kreuijer.

foto Pieter Joop

Laagtijd in de Eems: veel zandbanken, voedselgebied voor steltlopers en watervogels.

Het Ministerie van Economische zaken, Landbouw & Innovatie (EL&I) heeft de beschikking over vier inspectieboten. Deze varen bijna dagelijks uit om onder andere de menselijke activiteiten op de Waddenzee in de gaten te houden. Het wordt de Waddenunit genoemd met aan boord 'medewerkers Wadden'. Wat zijn dit voor boten, wat doet men op zo'n boot? Is het waterpolitie of meer boswachter? Op 13 april 2012 ben ik te gast op 'De Harder' en 27 juni op 'De Stormvogel'.

— Pieter Joop (Ministerie van EL&I/ redactie)

> KLAAS KREUIJER IS DE SCHIPPER aan boord van De Harder en Freek Jan de Wal en Peggy Booij zijn z'n collega's. Kreuijer werkt al dertig jaar in het Waddengebied en vaart nu sinds 1980 op de Harder. De Wal en Booij werken respectievelijk sinds 2004 en 2012 op het schip. Iedere medewerker kan alle benodigde taken op de boot uitvoeren.

De Harder ligt in de Eemshaven en het werkgebied is de oostelijke Waddenzee, van het wantij onder Schiermonnikoog tot en met de Eems-Dollard. Het schip is twintig meter lang, de kajuit een moderne werkplek met navigatie, stuurinrichting, computer en internet. Achterop het schip staat een kleine kraan en een motorbootje. In de buik van het schip een kantoortje, portret van Beatrix, een keuken, wc, douche en vier slaapplekken. Volledig ingericht voor onregelmatige diensten, zo lijkt het.

"Onze hoofdtaak is toezicht, handhaving en monitoring", aldus Kreuijer. "We hebben een Visserijwet, een Flora- en faunawet en een Natuurbeschermingswet. Het is van belang dat de mensen in dit gebied zich aan de regels houden: sportvissers, pleziervaart, wadlopers en andere recreanten, maar ook beroepsvissers, beroepsvaart (tankers, passagiersschepen, veerboten) en schepen van onderzoeksinstituten en defensie. Met de regels uit de wetten wordt de Waddenzee beschermd. Zo kent de Natuurbeschermingswet de zogenaamde 'artikel 20 gebieden'. Dit wordt gedaan bijvoorbeeld bij wadplaten waar de zeehonden hun jongen werpen en groot brengen en waar vogels broeden en rusten. De Waddenunit checkt of schepen niet onverhoeds de gebieden invaren of dat vissers er

hun vistuig in uitzetten. De wetten maken ook medegebruik mogelijk en kennen hiervoor een vergunningstelsel; het betekent dat veel activiteiten wel zijn toegestaan als men zich maar aan de voorwaarden van de vergunning houdt.”

Terug naar Zeeland

De bemanning van de Harder houdt toezicht op het gebied, spreekt gebruikers aan op gedrag, waarschuwt, begeleidt, doet steekproeven bij vangsten, assisteert anderen waar nodig en maakt soms ook proces verbaal op. Veel surveillance en handhaving. “Meestal gaat dat goed, het is hier geen Starsky & Hutch”, aldus Kreuijer. “Maar soms meren waterrecreanten af op een zandplaat en lopen dan op de zeehonden af, dat mag niet. Of je inspecteert een mosseltransport dat niet goed blijkt te zijn”. Kreuijer legt uit: “Het water van de Waddenzee is voedselrijker dan dat van de Zeeuwse delta. De mossels groeien hier dus sneller en worden groter. Het is *serious business* voor de Zeeuwse vissers. Voorwaarde voor de vergunning is wel dat de lading zuiver is, zonder exoten. Die willen we natuurlijk hier niet hebben. In de betreffende lading werd een Fillipijnse tapijtschelp aangetroffen. Op zo’n moment is het wel zuur voor de schipper maar moet hij met de hele lading onverrichter zake terug naar Zeeland. Reken maar uit: manuren van laden, vaartijd en verstookte diesel; niet fijn. Het is belangrijk dat je op zo’n moment met collega’s bent en rustig blijft; in je eentje red je het dan niet.”

Regelmatig heeft de bemanning gasten aan boord. Bijvoorbeeld onderzoekers of beheerders die naar één van de onbewoonde eilanden moeten of bepaalde percelen moeten monitoren. Omdat ze veel uren op de Waddenzee doorbrengen, monitoren ze zelf ook. Hun werkzaamheden beslaan soms meer dan een werkdag. In dat geval gaat de Harder aan het eind van de dag in het gebied voor anker en slaapt de bemanning in de buik van het schip.

Verder hebben de medewerkers wadden ook een voorlichtende en adviserende taak, bijvoorbeeld richting de Directie Ruimte en Regionale Economie van EL&I voor o.a. visserijbeleid en vergunningen.

De boot schuift via de Eems naar de Dollard, het is prachtig weer. De zandbanken steken stijl 1 tot 2 meter boven het troebele water uit. In de verte een dertigtal zeehonden op een plaat, duizenden bonte standlopers vliegen in zwart-witte zwermen om ons heen. Aan het begin van de dag, in de mist, was men al lyrisch over dit werk. “Elke dag is weer anders, prachtig”. Ik vroeg me af hoe dat kon, die afwisseling vinden. Als we aan het eind van de dag de tuin van Eden uitvaren en de bruinvissen zich laten zien kan ik me hun liefde voor dit bijzondere werk goed voorstellen.

Mosselzaad

Eelke Sybren Dijkstra, Theo van Malsen en Nico Laros zijn medewerker Wadden op ‘De Stormvogel’, met Harlingen als thuishaven. Zij verrichten deels dezelfde werkzaamheden, maar kennen ook specifieke taken. In dit werkgebied (van de lijn Kornwerderzand-Oost Vlieland tot het wantij onder Terschelling) liggen de mosselkweekpercelen en voor beroepsvisserij afgesloten gebieden. Eelke Dijkstra vat het kort samen. “Sinds het mosselconvenant in 2009 is afgesloten is de mosselvisserijsector sterk aan het veranderen. Doel van het Convenant is dat de bodemvisserij, waarbij de zandbodem wordt omgewoeld, wordt omgevormd naar een vorm van visserij die de bodem met rust laat. Alleen dan krijgt de ontwikkeling van mosselzaadbanken op de bodem van de Waddenzee weer een kans. De visserij op de mosselzaadbanken wordt daarom stapsgewijs verminderd en vervangen door alternatieve manieren van zaadwinning. Het momenteel meest toegepaste alternatief bestaat uit mosselzaad- invanginstallaties (MZI’s). Sinds 2009 staan er hier MZI’s. De invang van mosselzaad met MZI’s lijkt goed te werken. Taken die wij hebben zijn

foto Pieter Joop

Een mooie dag op de Dollard met hier en daar een bonte strandloper.

foto Pieter Joop

foto Nico Laros

De bemanning van de Stormvogel: vlnr Nico Laros, Theo van Malsen en Eelke Sybren Dijkstra.

o.a. controle op de mosselzaadtransporten van de Oosterschelde naar de Waddenzee en het begeleiden van het aanbrengen en weghalen (voor de winter) van de palen waaraan de MZI's zijn bevestigd."

Surrealistisch park

We hebben Harlingen al achter ons gelaten en tijdens het varen schuiven radar en kaartbeelden met ons mee. We varen op zicht, maar niet met een lelijk houten stuur en een pijp in de mondhoek op het dek. Er komen dieptelijnen, percelen en ander markeringen op het scherm voorbij. Van Malsen wijst naar zo'n perceel. "Wij brengen deze mosselpercelen in kaart en bemonsteren ze." Hij legt uit hoe het werkt. "Jaarlijks worden percelen waar mossels worden gekweekt ingemeten met GPS. Wij markeren ze met palen. De vissers pachten een aantal percelen. Ze kunnen hier mosselzaad hebben liggen, halfwas mosselen of volwassen mosselen voor de consumptie. Alles moeten ze binnen de markeringen doen. Het ene perceel ligt gunstiger dan het andere. Een visser weet dat mosselpercelen dichtbij de haven niet best zijn, percelen aan de randen van geulen juist wel want daar komt veel voedsel langs. De Waddenunit schat met bestandsopnamen de waarde van de percelen in, de theoretische productiewaarde. Zo wordt de huurwaarde bepaald, dat is de huur die de visser betaalt voor zijn kweekperceel. Ook besteden we tijd aan het opsporen van nieuwe, nog niet gekarteerde, mosselbanken."

In de verte is een MZI-perceel te zien. We varen langs dit surrealistisch park en mijmeren over de landschappelijke impact ervan in dit natuurgebied. De rhib (rubberboot met harde bodem en buitenboordmotor) wordt te water gelaten en Van Malsen laat, bij de MZI aangekomen, de touwen en het net zien waar het mosselzaad zich aan heeft gehecht. Een hoosbui drijft ons snel het moederschip weer in.

Genadeklap voor vogels

Via wat geulen maken we een bocht richting Griend. Hier wonen heel veel kokmeeuwen, zilvermeeuwen, visdiefjes, grote sterns en twee bewakers die zijn ingehuurd door Natuurmonumenten. De Stormvogel brengt normaliter bewakers en tellers van en naar het eiland. Wij gaan even op bezoek: een paar honderd meter voor de kust stappen wij uit de boot en is het waden naar het eiland. De zon schijnt volop en de bodem zit tjokvol kokkels, planten, wormen en ander leven. Op het eiland aangekomen worden we ontvangen door vogelwachters Date Lutterop en Giny Kasemir. Zij bewaken Griend gedurende het broedseizoen. Het gaat niet goed met de kolonies dit jaar. Door het koude voorjaar zijn veel jongen gestorven en mogelijk heeft een tekort in het voedselaanbod halverwege het seizoen de genadeklap uitgedeeld.

De medewerkers van EL&I houden zich ook met vogels bezig. Van Malsen: "Wij zijn vele uren op de Waddenzee, dus assisteren we ook bij de jaarlijkse vogeltellingen die in dit gebied worden gedaan door SOVON en Rijkswaterstaat. Maar wanneer we langs drooggevalen platen varen, tellen we ook even de zeehonden; al deze gegevens worden weer voor onderzoek door bijvoorbeeld IMARES gebruikt."

Onderweg naar de haven neemt Van Malsen een monster van de wadbodem. De mossels zijn groot van omvang maar er zit nog niet veel vlees in. Mijn visioen van het zwarte dampende pannetje naast de witte wijn ontploft in de koude lucht. De schelpen zijn bezaaid met pokken en de zeesterren nemen het er goed van, zo vet en talrijk zijn ze. Blijkbaar gaat het plaatselijk ook erg goed met de Waddenzee.<

Pieter Joop, p.joop@mineleni.nl

foto Pieter Joop

De mosselzaad-Invang-installatie van nabij: kabels aan drijvers en aan de kabels hangen de touwen die het in het zee water bewegende mosselzaad invangen.

foto Pieter Joop

Een ander type mosselzaad-Invang-installatie: netten aan drijvers. De netten vangen het mosselzaad in.

foto Pieter Joop

Het mosselzaad heeft zich aan de touwen gezet en begint met de groei naar een volwassen mossel.

foto Pieter Jooop

Theo van Malsen aan het roer van de Stormvogel.

De Stormvogel 2011

Aantal vaardagen: 206

Totaal aantal vaaruren: 1.933

Aantal overnachtingen: 46

Gasolieverbruik: 62.400 liter

Benzineverbruik Rhib: 340 liter

Olieverbruik motoren: 260 liter

Olieverbruik schroefas: 80 liter.

Ondersteuning andere schepen: 54 dagen

Werkzaamheden o.a.: surveilleren en handhaven visserij- en natuurwetgeving, controle recreatief medegebruik, zuid-noord mosseltransporten, vergunningen, assisteren bij marien onderzoek. Inventariseren, uitbakenen, bemonsteren en waarde bepaling van mosselpercelen, inventariseren overige schelpdierbanken, assisteren binnen Waddenunit en ondersteunen overige inspecties, uitvoeren tellingen vogels en zeehonden, bewaking en onderzoek. Voorlichting en advies.
